

ARVOSTELLUT KIRJAT

- 59 Kenan Malik: *Monikulttuurisuus*. Suomennos ja jälkisanat Tapani Kilpeläinen ja Pasi Saukkonen. niin & näin 2016. ● Imam Heinonen
- 60 Marjo Kaartinen, Hannu Salmi ja Marja Tuominen (toim.): *Maamme. Itsenäisen Suomen kulttuurihistoria*. SKS 2016. ● Raimo Väyrynen
- 62 Esa Väliverronen: *Julkisen tiede*. Vastapaino 2016. ● Pauliina Raento
- 64 Hanna-Kaisa Hoppania, Olli Karsio, Lena Näre, Antero Olakivi, Liina Sointu ja Tiina Vaittinen: *Hoivan arvoiset. Vaiva yhteiskunnan ytimessä*. Gaudeamus 2016 ● Lee-na Eräsaari
- 66 Heikki Oja: *Galaksit*. Ursa 2015. ● Markus Hota-kainen
- 67 Pirjo Korkiakangas, Pia Olsson, Helena Ruotsala ja Anna-Maria Åström (toim.): *Kirjoittamalla kerrotut. Kansatieteelliset kyselyt tiedon lähteinä*. Ethnos 2016. ● Helena Saarikoski
- 69 Satu Lidman: *Väkivalta-kulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia*. Gaudeamus 2015. ● Merja Leppälähti
- 71 Eeva-Liisa Hallanaro, Saija Kuusela, Aino Juslén ja Terhi Ryttylä (toim.): *Metsän salainen elämä*. Gaudeamus 2016. ● Mattias Tolvanen

Löyhä pamfletti monikulttuurisuudesta

Kenan Malik: *Monikulttuurisuus*. Suomennos ja jälkisanat Tapani Kilpeläinen ja Pasi Saukkonen. niin & näin 2016.

Käyttämäni kirjaston uutuushyllyssä on roikkunut koko syksyn ajan pieni keltainen kirja, jonka nimi on *Monikulttuurisuus*. Aihe on minusta kärsinyt inflaation viime vuosina, joten annoin sen roikkua hyllyssä pitkään, ennen kuin tartuin siihen. Takakanen perusteella kirjassa kritisoidaan monikulttuurisuuspolitiikkaa ja väitetään sillä olevan yhtymäkohtia monikulttuurisuuden vastustajien argumentteihin, joten lähtökohta vaikutti lopulta tarpeeksi mielenkiintoiselta kirjan lukemiseksi.

niin & näin kertoo internet-sivustollaan olevansa Suomen ainoa filosofiaan keskittynyt kustantamo. Kenan Malikin teos sijoittunee kustantamon kirjallisuusgenrejen listalla lähinnä aikalaisanalyysiksi. Ollakseen varsinainen filosofinen teos, sen argumentointi kuitenkin jää liian pinnalliseksi.

Vuonna 1960-syntyneen, brittiläisen intialaistautaisen Malikin alkuperäisteos *Multiculturalism and its Discontents: Rethinking Diversity after 9/11* ilmestyi jo vuonna 2013, joten se on jo suomeksi ilmestyessään osittain vanhentunut, onhan Euroopan siirtolaisuustilanne ja näin ollen myös monikulttuurisuuspolitiikasta käytävä keskustelu muuttunut radikaalisti parin viime vuoden aikana. Myös kirjan nimen suomennos ihmety-

tää – se ei kovin hyvin kuvaa englanninkielistä nimeä, joka kytkee monikulttuurisuuden ongelmat juuri islamistiseen terrorismiin, eikä niinkään yleiseen kulttuuriin kirjoon.

Malik aloittaa kirjansa kuvailemalla Norjassa vuonna 2011 Anders Bering Breivikin veritekoja ja niiden motiiveja islamin ja monikulttuurisuuden vastaisessa hyökkäyksessään. Malik jatkaa kuvailemalla monikulttuurisuuden ja erityisesti muslimien maahanmuuton vastustajien ideologiaa ja miten se nykytilanteessa saa vastaakaikua myös poliittista marginaalia laajemmin. Malikin mukaan nykyaikana yleistynyt kriittinen suuntaus perustuu lähinnä karkeisiin yleistyksiin, suoranaisiin myytteihin maahanmuutosta. Itse hän sitä vastoin kertoo kritisoivansa multikulturalismia, eli nimenomaan monikulttuurisuuteen liittyvää politiikkaa, sen vuoksi, että ”kannatan maahanmuuttoa, vastustan lisääntyvää muslimivihaa ja toivotan monimuotoisuuden tervetulleeksi” (s. 13). Tämä kirjailijan asemointiyritys jää kuitenkin epäselväksi. Itse ainakin yritin turhaan ymmärtää, miten monikulttuurisuuden huomioon ottavaa politiikkaa voi kritisoida ilman, että argumentit kutistuvat assimilationismiksi.

Valistusfilosofiaa nykyaikana?

Malik on jo aikaa sitten voimesti julistautunut sekä vasemmistolaiseksi että valistusfilosofian kannattajaksi. Kirjassa onkin tärkeässä osassa valistusfilosofien näkemyksen esiintuominen ”romanttiseen vastavalistukseen” (s. 17) tukeutuvan multikulturalismifilosofian naurettavuuden kustannuksella. Malikin mukaan valistusfilosofien keskuudessa ”vallitsi laaja yksimielisyys siitä, että on olemassa yhteinen ihmisluonto; että samat instituutiot ja hallintomuodot edistäisivät ihmisten kukoistusta kaikissa yhteiskunnissa; ja että tällaisia instituutioita kehittämällä voitaisiin minimoida yhteiskunnallinen epätasa-arvo ja hierarkiat ja jopa hävittää ne” (s. 17).

Malik kritisoi avoimesti myös monikulttuurista käsitystä, jonka mukaan ”ryhmät eivät voi olla sosiaalisesti tasa-arvoisia ellei niiden nimenomaista kokemusta, kulttuuria ja yhteiskunnallista panosta myönnetä ja tunnusteta julkisesti” (s. 23). Humaanisti ajattelevalle nykyajan eurooppalaiselle tämä kritiikki kuitenkin näyttyy käsitämättömänä.

Sukupolvien välinen kuilu?

Pamfletissaan Malik hyökkää sosiologisista kategorioista erityisesti uskontoa ja vieläkin erityisemmin islamia vastaan. Malik lienee itse muslimitaustaisena tietoinen 1980-luvun alusta tähän päivään asti ilmenneestä maailmanlaajuisesta islamin uudesta noususta muslimien keskuudessa, mutta ei tunnusta sen lähtevän muslimista itsestään. Päin vastoin, hän kuvailee, miten 1970-luvulta alkaen Ranskassa ja Britanniassa juuri valtiovallan taholta on tuettu maahanmuuttajien omia uskonnollisia yhteisöjä, kun niiden on muun muassa toivottu arvomaailmansa avulla vähentävän maahanmuuttajien rikollisuutta ja myös kiinnostusta ammattiliittoja kohtaan (s. 37). Kyse olisi siis jonkinlaisesta salaliitosta perinteistä vasemmistoa vastaan?

Tämä ajattelutapa lähtee muslimiyhteisön sisällä ilmenevästä eri sukupolvien välisestä konfliktista. Osaa 1940–60-luvuilla syntyneistä muslimista houkuttelivat heidän nuoruudessaan yleismaailmallisesti radikaaleiksi koetut yhteiskunnalliset ideologiat, kuten kommunismi ja sosialismi yleensä. Kuten tunnettua, nämä ideologiat väheksyivät tai jopa halveksivat uskontoa ja varsinkin uskonnon ja politiikan yhdistämistä. Arabimaissa toki tehtiin kokeiluja arabisosialismin muodossa, jossa sosialismia mukautettiin islamin kanssa jonkin verran yhteensopivaksi, mutta varsinkin Euroopan nuoret muslimit etsivät 1960- ja 1970-luvulla identiteettiään maallisuuden nimeen vannovista radikaaleista sosialisti-liikkeistä. Malikin ajattelutapa on-

kin jääne tältä kaudelta. Hänen sukupolvensa hämmästelee tämänhetkistä musliminuorisoa, joka pukeutuu *hijabiin* ja fanittaa Facebookissa muslimioppineiden *fatwa*-sivustoja. Sama sukupolvi ja joltain osin myös uudempaa, kapitalistisempaa maallisuutta kannattava liberaalien joukko ihmetteli esimerkiksi Muslimiveljeskunnan voitettua Egyptin vaaleissa vuonna 2012, mitä heidän vallankumoukselleen oikein tapahtui. Malik suree Euroopassa tapahtuneita yhteiskunnallisia muutoksia, kuten ”vasemmiston romahdusta, luokkapoliitiikan kuolemaa ja universalististen yhteiskunnallista muutosta koskevien näkemysten rapautumista”. Hänen mielestään nämä asiat loivat tietä monikulttuurisuuspolitiikan synnylle, joka on entisestään pirstaloittanut yhteiskuntaa (s. 48).

Löyhää argumentointia

Malikille uskonto ei kelpaa yksilön tai ryhmän identiteettiä määrittäväksi kategoriaksi. Päin vastoin, hänen mielestään uskonnollisille yhteenliittymille ei pitäisi antaa minkäänlaista yhteiskunnallista statusta. Tätä ajattelutapaansa Malik yrittää valottaa kömpelöin kärjistyksin: ”Tarkoittaako tämä, että koulut pitäisi pakottaa opettamaan kreationismia, koska se kuuluu fundamentalistiskristittyjen kulttuuriin?” (s. 24) ja ”Valtuuston huomiota on vaikea saada korostamalla, että alueesi on köyhä tai epäedullisessa asemassa, mutta jos sanot, että muslimiyhteisö on jäänyt osattomaksi tai kärsii puutteesta, valtuuston rahakirstut avautuvat yhtäkkiä” (s. 52).

Malikin mielestä se, että valtiolta tukee esimerkiksi uskonnollisia yhdistyksiä, on vaikuttanut vahvemman uskonnollisen identiteetin syntyyn ja sekös valistuksen ja sosialismin nimeen vannovaa 60-luvun ihailijaa kismittää. Kun 1960- ja 1970-luvulla sosialismin nimissä kamppailtiin syrjivää maahanmuuttokontrollia tai maahanmuuttajien työpaikkasyrjintää vastaan, oli se Malikille poliit-

tisen tasa-arvon vaatimista (s. 41). Jos maahanmuuttajien uskonnolliset yhteisöt ottavat kantaa näitä samoja asioita vastaan, on se hänen mielestään kuitenkin lähinnä kulttuuri-identiteetin puolustamista (s. 69). Malikin multikulturalismin vastustaminen onkin siis pohjimmitaan uskontojen ja erityisesti islamin yhteiskunnallisen roolin vastustamista.

IMAN HEINONEN

Kirjoittaja on yhteiskuntatieteiden maisteri.